

12. Народ скаже – як зав'яже: українські народні прислів'я, приказки, загадки. – К.: Веселка, 1973. – 230 с. – С. 85, 102, 107.
13. Аквинский Ф. Сумма против язычников. Глава 32 [Електронний ресурс] – Режим доступу: shkola.atSPACE.com/moyen/th/32.htm
14. Шейко В. М., Кушнарєнко Н. М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: Підручник для вузів / В. М. Шейко, Н. М. Кушнарєнко. – Х.: ХДАК, 1998. – С. 57.

Смазнова І. С., ОНЮА

ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВА ОЦІНКА ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНОГО ТЕРОРИЗМУ

В статье исследуются проблемы международного терроризма в философско-правовом ракурсе. Значительное внимание уделяется сложной модификации международного терроризма – государственному терроризму, в связи с актуализацией данной проблемы в свете обострения межгосударственных отношений в последние годы. В статье «международный терроризм» представляется как глобальный, мировой. Уделяется значительное внимание политическому компоненту феномена международного терроризма.

The problems of international terrorism in the philosophical-legal foreshortening are explored in the article. Considerable attention is spared to difficult modification of international terrorism – state, in connection with actualization of this problem in light intensifications of intergovernmental relations the last years. In the article «international terrorism» appears as global, world. Considerable weight of political component of the phenomenon of international terrorism is marked.

Процес глобалізації, що зародився в багатоманітному світі, заголив суперечності нашої цивілізації, несправедливість світового соціального розподілу матеріальних благ. У епоху глобалізації суспільство зіткнулося з тероризмом, що трансформувався в нову форму, яка є результатом зрощування політики, економіки та корупції. Політико-правова проблема міжнародного тероризму полягає, в своїй більшості, в зведенні розуміння міжнародного тероризму, як такого, що просто виходить за межі однієї країни. У нашому баченні “міжнародний тероризм” – це глобальний, світовий. Тут його відмінність від стародавніх форм тероризму приблизно така ж, як відмінність одноклітинних живих організмів від вищих тварин. Тероризм, на відміну від інших видів транснаціональної

злочинності, не тільки породжує політичні наслідки, але і сам є породженням певних політичних інтересів. У цьому наголошується значна вага політичного компоненту феномена міжнародного тероризму, якщо навіть не початок та суть всієї справи.

Серед останніх досліджень, присвячених проблемам міжнародного тероризму, слід виділити роботи В. Ф. Антипенко, Ю. М. Антоняна, О. П. Бичківського, В. Н. Дрьоміна, Н. А. Зелінської, Ю. Іваніча, Ю. С. Ромашева, М. Ю. Черкеса. Висуваючи ідеї протидії міжнародному тероризму, автори формулюють цілі та цінності нового справедливого світоустрію, підкреслюють необхідність угоджених дій, направлених проти міжнародного тероризму.

Дійсно, єдиний загальнозрозумілий підхід – ключ до ефективної боротьби з тероризмом. Сьогодні національні інтереси можуть бути забезпечені лише у взаємозв'язку із загальними інтересами, значення яких стає все більш визначаючим. Вірно підмічено в роботі А. Печчеї “Людські якості”, що “парад суверенітетів” є найважливішим “підводним каменем” на шляху вирішення глобальних проблем [1; 573].

Основна мета цієї статті – дати філософсько-правову оцінку проблемі міжнародного тероризму. Основним методологічним фоном в роботі є діалектичний метод. Він дозволяє знайти внутрішню суперечність предмету дослідження, в результаті вирішення якої можливо досягнення поставленої мети цього дослідження.

Розхожа думка про те, що світовий тероризм був завжди – теза спірна. Як доказ старовини міжнародного тероризму, в основному, приводять дані про терористичні зусилля старосврейських племен, які терористичними методами боролися і з римською колонізацією і з своїми сусідами, тероризм воїнів ісламу, які більше двохсот років наносили хрестоносцям вельми відчутні удари, про дії великих завойовників, які, перемігши ворога в битвах, приступали до знищення значної частини населення, перетворюючи інших на рабів (такі методи переслідували метою – страхання для демонстрації своєї влади над життями скореного населення та виключення будь-якого опору в майбутньому). Проте, якщо виходити з того, що якщо вже такі, непорівнянні з сучасним тероризмом, події ми називатимемо світовим тероризмом, то ми дійдемо і до твердження, що всі війни – світові війни. Потреба у використанні цих термінів відпадає.

У вищезазначених прикладах можна углядіти лише передумови того, що зараз розуміють під “міжнародним тероризмом”.

Можливо, саме в подібних історичних відомостях прихований початковий пункт сучасного тероризму – масові, безжальні акції, що мають мету залякування своїх переможених ворогів. Різниця ж між “початком” та станом тероризму сьогодні полягає у тому, що раніше це були дії сильної у військовому відношенні сторони. Зараз терористична діяльність здійснюється слабким у військовому відношенні суб’єктом і виправдовується у власних очах та очах громадськості саме цією слабкістю, яка стає для нього козирем в політичній грі.

Тероризм можна порівняти з неминучою хворобою суспільства через його конфліктний розвиток, подібно наростаючому запальному процесу, що відбувається в живому організмі. Зараз акти міжнародного тероризму відбуваються на вокзалах, всіх видах транспорту, портах, житлових будинках, публічних і суспільних установах та ін.

Відсутність міжнародно-правової домовленості відносно поняття тероризму створює перешкоду і для офіційного формулювання терміну “міжнародний тероризм”.

Вперше міжнародний тероризм виділили в самостійну проблему в 30-ті роки XX століття. Тоді ж, експертами різних країн були вироблені перші документи по міжнародній співпраці в боротьбі з тероризмом. Міжнародний тероризм на початку XX століття містить елементи міжнародного злочину – це здійснення його на території іншої держави, здійснення терористичного акту (фізичне усунення) входило в задачу спеціальних органів та не було націлено на мирне населення і не мало метою залякування громадськості. Так, наприклад, за завданням керівництва СРСР та Німеччини усувалися неугоди політичні і громадські діячі за кордоном цих країн.

Через відмінності по масштабності актів, цілей тероризм початку XX століття часто не визнають за міжнародний та відносять до розряду державного тероризму. Прикладом звичайно служить вбивство Троцького. Відштовхуючись від позиції, що “міжнародний тероризм” – це глобальний, світовий, ми також приходимо до висновку, що повною мірою використовувати цей термін можна тільки відносно тероризму сьогоднішнього, в умовах злиття економік різних держав, зрощення легального та кримінального бізнесу, глобальної комунікації, доступності зброї масового ураження.

Сучасним спробам визначення міжнародного тероризму передували сформульовані в Статуті Міжнародного військового

трибуналу поняття злочинів проти світу, військових злочинів та злочинів проти людства. Ці поняття носили перехідний характер до міжнародного тероризму.

Відсутність визначення міжнародного тероризму багато в чому перешкоджає міжнародному співтовариству вжити дієві заходи проти цього явища. Спроби дати таке визначення полягає в переліку конкретних видів злочинів. Одні і ті ж акти насильства кваліфікуються різними державами як терористичні або як боротьба за свободу, а особи, їх здійснюючі, розглядаються як терористи – одними державами та як борці за свободу – іншими.

Деякі держави пропонують взагалі не розглядати поняття міжнародного тероризму, що небезпечно рівнянням дійсно визвольних рухів народів з тероризмом. Дійсно, зрозуміти ці держави можна, тому, що краще боротися з будь-яким тероризмом, ніж зв'язувати початок цієї боротьби з необхідністю давати визначення якомусь міжнародному, незрозумілому явищу, що не має, неначебто, ні загального керівного центру, ні загальної причини.

Але і у відсутності такого визначення боротися з міжнародним тероризмом потрібно. Тому формулювання, навіть робочого варіанту визначення тероризму, допоможе в боротьбі з ним, оскільки дозволить з'ясувати питання "з чим власне ми боремося?"

Деякі автори вважають відмітною ознакою акту міжнародного тероризму присутність в ньому іноземного елементу. Так, Антонян Ю. М. пропонує наступне визначення міжнародного тероризму: "організація і здійснення насильницьких актів будь-якого роду проти громадян (жителів) та майна іншої країни ради страхання її населення, окремих соціальних груп або державної влади, отримання яких або вигод або переваг, ухвалення необхідних рішень, страхання неугодних державних, політичних, суспільних, релігійних діячів, діячів культури, спричинення збитку, а також помсти [2; 64-65]". На підтримку цього визначення свідчить факт про те, що, дійсно, міжнародний тероризм не обов'язково направлений проти іншої держави (державної влади). Теракт "може породжуватися ворожнечею та ненавистю проти всієї країни, її держави, суспільства, народу, людей з даними національними особливостями, представників окремих соціальних груп, всієї культури цієї країни або цієї нації в цілому [2; 63]". Крім того, "міжнародні терористи можуть бути не тільки "агентами та представниками однієї держави", а людьми, що не мають ніякого відношення до держави (державної влади)

і діючи за своєю ініціативою. Вони можуть об'єднуватися в групи або діяти поодиночі, але не від імені та за дорученням держави, тобто не виступають як його представники. Вони представляють яку-небудь групу або організацію, навіть може бути – лише самого себе [2; 63]”.

Міжнародний тероризм є породженням процесу глобалізації, його “виворітним атрибутом”. Як глобалізатори, так і антиглобалісти знайшли “нову зброю” – “людський чинник” в особі людей, що зневірилися від убогості та безправ'я, готових жертвувати своїм життям за хороші гроші (живі бомби!), особливо, якщо цю операцію ще ідеологічно оформити не як наймане вбивство, а як боротьбу за справедливість та богоугодну справу.

Якщо ми визнаємо правильність вище сформульованого висновку про те, що лікувати треба не хворобу, а організм, то і боротьба з тероризмом одержує абсолютно нове, ширше значення. Боротьба з тероризмом, у тому числі і юридична – це не тільки створення та виконання законів, в яких йдеться безпосередньо про тероризм, але і створення та забезпечення неухильного виконання всіх законів і нормативних актів, що допомагають відновлювати справедливість, підвищувати духовність людини, покращувати виховання та освіту підростаючого покоління.

Всупереч думці відомого російського драматурга Олександра Островського бідність – це велика вада, що породжує численні злочини проти людяності. Тому достовірно демократична держава обов'язково та постійно повинна вести боротьбу з бідністю. Можна навіть сказати, що наявність такої ефективної боротьби – це безпомилковий тест на справжню демократичність тієї або іншої держави.

Проведене дослідження показало, що міжнародний тероризм є органічним породженням сучасного світопорядку та інструментом боротьби різних геополітичних сил. Міжнародний тероризм – це породження процесу глобалізації, його “виворітний компонент”. Тому боротися з ним потрібно як з внутрішнім пороком суспільних відносин, що переважають в сучасному світі. Боротьба з тероризмом, у тому числі і юридична – це не тільки створення та виконання законів, в яких йдеться безпосередньо про тероризм, але й створення та забезпечення неухильного виконання всіх законів і нормативних актів, що допомагають відновлювати справедливість, підвищувати духовність людини, покращувати виховання та освіту підростаючого покоління.

Тільки в рамках філософського (світоглядного, внутрішнього) підходу можна шукати ефективне рішення проблем боротьби з тероризмом, оскільки його глибинні, початкові причини знаходяться, перш за все, в морально-етичній площині. У підставі методології боротьби з тероризмом взагалі та міжнародним тероризмом зокрема повинні бути присутніми загальні принципи світоглядного рівня, зокрема загальнолюдське філософське “ядро” різних культур, що включає принцип гармонізації буття людини на всіх рівнях, необхідності со-буття держав, культур, релігій, людей, знаходження загального світосприйняття, зміни поведінкової мотивації. Для подолання тероризму і проблем, пов’язаних з ним, необхідний перегляд стереотипів сучасного суспільства, що склалися, в розумінні таких категорій, як справедливість, демократія, свобода, насильство. Зняття напруги між народами, державами, партіями, націями, релігійними конфесіями заради загальнолюдських інтересів можливо за рахунок вирішення глобальних проблем і єднання людства. При цьому національні інтереси не є перешкодою перетворенню держав в глобальне співтовариство, тому як єдність не виключає різноманіття, а передбачає його. Це ж в рівній мірі відноситься і до процесу завершення роботи над проектом загальної конвенції по боротьбі з тероризмом. Ключова роль в світоглядному “ядрі” методології боротьби з тероризмом належить праву та філософії, що співвідносяться як форма і сутність. Вироблення загальновизнаних легітимних форм боротьби з тероризмом – це умова для створення ефективної системи протидії тероризму.

Література:

1. Печчеи А. Человеческие качества / Мир философии: Книга для чтения. – Ч. 2. – М.: Политиздат, 1991. – 624 с.
2. Антонян Ю. М. Терроризм: Криминологическое и уголовно-правовое исследование. – М.: Щит-М, 2001. – 306 с.
3. Черкес М. Е. Международно-правовое обеспечение борьбы с терроризмом // Социально-правовые аспекты терроризма. – Одеса: Фенікс, 2003. – С. 22-40.
4. О выходе из кризиса // <http://karabaev.chat.ru/krisis1.html>
5. Зелинская Н. А. Международно-правовое определение терроризма // Социально-правовые аспекты терроризма. – Одеса: Фенікс, 2003. – С. 41 – 90.
6. Зарубежное военное обозрение. – 2001. – № 8. – 64 с.

7. Иванич Ю. Наркотики и терроризм: паутина зла. – М.: Вече, 2005. – 464 с.
8. Trends in Terrorism // Perspectives, Canadian Security Intelligence Service. Report. – 2000/01, December 18, 1999.
9. Организация Объединенных Наций. Генеральная Ассамблея. 39-я сессия. Резолюция ООН 39/159 “О недопустимости политики государственного терроризма и любых действий государств, направленных на подрыв общественно-политического строя в других суверенных государствах”, одобренная 39 сессией 17 декабря 1984 года // Doc. UNA/RES/39/159.

Доді К. В., Київський університет права

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ МІЖНАРОДНИХ НОРМ, ЩО РЕГУЛЮЮТЬ НЕМІЖНАРОДНІ ЗБРОЙНІ КОНФЛІКТИ В ДЕЯКИХ КРАЇНАХ СНД

В статті розглянуті проблеми імплементації норм міжнародного гуманітарного права в національне законодавство Російської Федерації, Республіки Білорусь, Республіки Молдова та України. Обґрунтовано висновок про обмеженість законодавства країн СНД в сфері регулювання внутрішніх озброєних конфліктів.

In the article the problems of implementation of international humanitarian law norms in the national legislation of Russian Federation, Republic Byelorussia, Republic Moldova and Ukraine are considered. A conclusion about limitedness of the CIS countries legislation in the field of the internal armed conflicts regulation is grounded.

Проблема міжнародно-правової регламентації, і зокрема кваліфікації неміжнародних збройних конфліктів (громадянських війн), які демонструють зростаючу жорстокість і кривавість, є особливо актуальною в наш час. Збройна боротьба всередині людських спільнот, очевидно, була однією з перших відомих форм війни. В історичних та статистичних матеріалах ці конфлікти є не менш частими, жорстокими і спустошливими, ніж міждержавні війни.

За даними Стокгольмського міжнародного інституту досліджень проблем миру (СІПРІ), з 1990 по 2002 роки відбулося 58 значних збройних конфліктів у 46 точках земної кулі. З них лише три конфлікти мали міждержавний характер, головною